

Europa: Współpraca czy konkurencja?

Autor: Dr. Marcin Marczuk

Spis treści

1. Przegląd zagadnień	2
2. Informacje szczegółowe.....	4
Współpraca i konkurencja	4
Przewaga komparatywna	4
Ricardiański model handlu – przykład	6
Europejski wspólny rynek	8
Efekty wolnego handlu	10
Analiza handlu międzynarodowego	12
Dodatkowe ćwiczenie	14
Wskazówki do kolejnych zajęć.....	14
Słowniczek	16
Referencje.....	17
3. Materiały szkoleniowe	19
Analiza wzorców handlowych UE	19
4. Interaktywne uczenie się	22
Quiz.....	22

1. Przegląd zagadnień

Ogólnie rzecz biorąc kooperacja może być rozumiana jako wspólna produkcja (działalność) lub konsumpcja dokonywana przez grupę ludzi dla ich obopólnych korzyści. Jest to przeciwieństwo konkurencji, która opiera się na indywidualnym dążeniu do celu. W ekonomii koncepcje współpracy i konkurencji mogą być omawiane na różne sposoby. Kompleksowe podejście do tego problemu przynosi handel międzynarodowy. Handel międzynarodowy obejmuje procesy kupna, sprzedaży lub wymiany towarów i usług poza granicami państwowymi.

Handel jest wszechczasową podstawą tworzenia relacji gospodarczych. Kluczowa teoria ekonomii handlu wyjaśnia, że handel zapewnia wzrost dobrobytu, a kraje zaangażowane w handel międzynarodowy mogą znacznie zyskać na współpracy. Swobodny przepływ i wymiana towarów była jedną z głównych przyczyn powstania Unii Europejskiej. Obecnie UE przeszła drogę od unii celnej do jednolitego rynku i strefy euro składającej się z dwiętnastu krajów. Również integracja europejska zwiększyła europejską gospodarkę, która z członkostwem dwudziestu siedmiu krajów obejmuje prawie cały kontynent. Idea rynku wewnętrznego opiera się na zasadzie, że uczestnicy rynku powinni funkcjonować z możliwie największym stopniem swobody gospodarczej nieograniczani przez żadne (krajowe) bariery konkurencji. Jednolity rynek ustanawia UE jako pojedynczy podmiot gospodarczy, którego główną kompetencją zewnętrzną są międzynarodowe umowy handlowe. Celem polityki konkurencji UE jest zapewnienie prawidłowego funkcjonowania jednolitego rynku. Zasadniczo zapewnia to przedsiębiorstwom możliwość konkurowania na równych warunkach na wszystkich rynkach państw członkowskich.

Tabela 1. Badanie efektów ekonomicznych konkurencji i współpracy

	Konkurencja	Współpraca
Handel wewnątrz UE	Jaki jest bilans handlowy (eksport-import) dla dowolnego kraju w Europie? Czy kraj zyskuje czy traci ekonomicznie? Jak zmienił się jego handel w ciągu ostatnich 3-5 lat?	Eksport i import w UE: wpływ na zatrudnienie i dochody
Handel poza UE	Eksport UE na świat: wpływ na zatrudnienie i dochody	Jak członkostwo w UE pomaga w rozwoju handlu w jakimkolwiek kraju? Czy kraj zyskuje czy traci ekonomicznie? Jak zmienił się jego handel w ciągu ostatnich 3-5 lat?

Źródło: Opracowanie własne

Rosnący wzrost eksportu na świecie oraz stały wzrost wymiany handlowej w stosunku do wielkości światowej gospodarki świadczą o tym, że handel nabiera coraz większego znaczenia. Po II-giej wojnie światowej wzrost handlu międzynarodowego stymulowany był stałym zmniejszaniem się barier handlowych. Istnieją argumenty przemawiające za polityką wolnego handlu, a także argumenty przemawiające za różnymi rodzajami polityk protekcjonistycznych. Jednak ricardiański model handlu międzynarodowego wprowadza zasadę przewagi komparatywnej, która pomaga zrozumieć zalety handlu międzynarodowego. Model ten wyjaśnia na przykład, w jaki sposób mniej produktywnie narody mogą czerpać korzyści z wolnego handlu ze swoimi bardziej produktywnymi sąsiadami.

Badanie międzynarodowych przepływów handlowych pomaga odkryć efekty współpracy gospodarczej i konkurencji. Eurostat dostarcza dane i interaktywną wizualizację danych w zakresie handlu towarami i wpływu handlu na zatrudnienie i dochody w UE. Istnieją różne sposoby przeprowadzania analizy handlu. Przede wszystkim należy zacząć od ogólnego opisu, a następnie

przejsć do szczegółów. Następnie należy porównać obecną sytuację z przeszłością, aby dowiedzieć się, czy wzrost handlu sprzyja konkurencji i współpracy gospodarczej. W tabeli 1 przedstawiono kilka sugestii, jak przeprowadzać analizę handlu na potrzeby badania konkurencji i współpracy w UE.

Ten scenariusz lekcji daje studentom możliwość poznania cech handlowych ich krajów. Mogą zrozumieć, w jaki sposób ludzie z różnych państw korzystają z eksportu swojego kraju i jak ważne jest utrzymanie otwartości gospodarczej. Uczniowie mogą wreszcie dowiedzieć się, jak handel promuje współpracę gospodarczą i konkurencję w gospodarce europejskiej.

2. Informacje szczegółowe

Współpraca i konkurencja

Mówiąc ogólnie współpracę można rozumieć jako wspólną produkcję (działalność) lub konsumpcję realizowaną przez grupę ludzi dla ich wspólnych korzyści.¹ Jest to przeciwieństwo konkurencji, która opiera się na indywidualnym dążeniu do celu. Niektórzy ludzie postrzegają konkurencję jako moralnie podejrzaną w porównaniu do cnotliwej współpracy. Jednak jak mówi Timothy Taylor: „...konkurencja i współpraca nie są kompletnymi przeciwieństwami.(...) Konkurencja odnosi się do sytuacji, w której ludzie lub organizacje (takie jak firmy) wykorzystują swoje wysiłki i talenty do określonego celu, a uzyskują wyniki oparte zasadniczo na ich indywidualnej efektywności. (...) Współpraca odnosi się do sytuacji, w której uczestnicy dążą do wspólnych korzyści ze współpracy.” Konkurencja i współpraca prowadzone w sposób nieetyczny lub nielegalny będą zawsze złe, na przykład gdy przestępcy współpracują lub sportowcy rywalizują w nieuczciwy sposób. Natomiast gdy konsumenci szukają najlepszej oferty, a firmy wyższych zysków, tylko konkurencja może zapewnić optymalne rozwiązania.² Tylko dzięki współpracy uczestnicy rynku mogą uzyskać jak najwięcej z wymiany, ponieważ współczesny rynek stał się siecią wzajemnie korzystnych współzależności.³ Dlatego rynki są mieszkanką równoczesnej konkurencji i współpracy, które są korzystne dla rozwoju społecznego.

W ekonomii pojęcia współpracy i konkurencji można tłumaczyć na różne sposoby. W zależności od punktu odniesienia można mówić o współpracy i konkurencji między obywatelami, firmami, miastami, regionami, narodami czy państwami. Na poziomie krajowym koncepcje współpracy i konkurencji mogą być analizowane wewnętrznie (w Europie) lub zewnętrznie (relacja między Europą a resztą świata). Choć może wydawać się to skomplikowane, istnieje jedno rozwiązanie, które pozwala analizować oba pojęcia łącznie. Jest to handel międzynarodowy. Analiza handlu międzynarodowego pomaga zbadać procesy współpracy gospodarczej i konkurencji między krajami, ponieważ stanowią one jednocześnie różne aspekty wymiany gospodarczej. Handel międzynarodowy polega na kupowaniu, sprzedawaniu lub wymianie towarów i usług ponad granicami państwowymi. Dodatkową formą handlu międzynarodowego są bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ), takie jak np. przejęcie kontroli właścicielskiej nad firmą w innym kraju.

Przewaga komparatywna

Handel od zawsze stanowił podstawę kształtowania stosunków gospodarczych. Kluczowa teoria ekonomii handlu (Ricardiański model przewagi absolutnej i komparatywnej) wyjaśnia, że handel zapewnia wzrost dobrobytu, a kraje zaangażowane w handel międzynarodowy mogą znacznie zyskać na współpracy. Zgodnie z tą klasyczną teorią handlu kraje mogą budować swoje bogactwo poprzez handel w długim okresie. Bogactwo można zwiększyć, jeśli kraj ma dodatni bilans handlowy, a więc wtedy gdy eksport kraju jest większy niż import (kraj sprzedaje więcej towarów i usług obcokrajowcom niż kupuje od obcokrajowców). Natomiast współczesna teoria handlu koncentruje się na zyskach z handlu osiągniętych dzięki specjalizacji w produkcji, niższym cenom i dostępowi do rynku. Wtedy kluczowym źródłem korzyści jest fakt, że poprzez wymianę innowacji i wiedzy handel umożliwia wzrost produktywności, która jest podstawowym źródłem wzrostu gospodarczego.

Rosnący wzrost eksportu na świecie oraz stały wzrost udziału wymiany handlowej w

¹ Rutherford, D. (2007), *Economics: The Key Concepts*, New York: Routledge, str.34

² Taylor T., *The Blurry Line Between Competition and Cooperation*, Dostępne na: <https://www.econlib.org/library/Columns/y2015/Taylorcompetition.html>

³ Horwitz S., *Economics as the Study of Peaceful Human Cooperation and Progress*, Speech, Dostępne na: <https://www.econlib.org/economics-as-the-study-of-peaceful-human-cooperation-and-progress/>

gospodarce światowej świadczą o tym, że znaczenie handlu stale rośnie. Wzrost handlu międzynarodowego stymulowany był stałym zmniejszaniem się barier handlowych po II wojnie światowej. Ricardiański model handlu międzynarodowego wprowadza zasadę przewagi komparatywnej, która pomaga zrozumieć źródła korzyści z handlu międzynarodowego. Model ten wyjaśnia na przykład, w jaki sposób mniej produktywnie narody mogą czerpać korzyści z wolnego handlu ze swoimi bardziej produktywnymi sąsiadami.⁴

Adam Smith w swojej książce *Bogactwo narodów* (1776 r.) udowodnił, że prawdziwe bogactwo kraju tworzą dobra i usługi dostępne dla jego obywateli. Smith rozwinął teorię absolutnej przewagi, która głosi, że różne kraje mogą wytwarzać pewne towary wydajniej niż inne, a zatem globalną wydajność można zwiększyć poprzez wolny handel. Smith argumentował, że gdyby handel był nieograniczony, każdy kraj specjalizowałby się w tych produktach, które dawałyby mu przewagę konkurencyjną, która byłaby albo naturalna, albo nabyta. Taki kraj mógłby wówczas wykorzystać swoją nadwyżkę wyspecjalizowanej produkcji do zakupu większej ilości towarów importowanych, gromadząc ich więcej niż mógłby sam wyprodukować.⁵ W 1817 roku David Ricardo rozszerzył teorię przewagi absolutnej Adama Smitha o teorię przewagi komparatywnej. Argumentował, że bez względu na absolutną przewagę nadal może istnieć globalna efektywność handlu, jeśli dany kraj będzie specjalizował się w tych produktach, które może wytwarzać wydajniej niż inne.

Ricardiański model handlu był prawdziwym przełomem. Do tej pory zasoby światowe uważano za ograniczone i niezmiennie. W rezultacie zysk gospodarczy jednego kraju miał być osiągnięty kosztem drugiego. Ta sytuacja nazywana jest grą o sumie zerowej. Jednak David Ricardo udowodnił, że handel międzynarodowy jest grą o sumie dodatniej (sytuacja wygrana-wygrana). Każdy kraj może eksportować towary, w których ma największą względną produktywność, a w zamian otrzymywać towary, które w kraju są droższe w produkcji. Ponadto eksport poszczególnej branży może zwiększyć jej produktywność w wyniku uczenia się przez działanie, ekonomii skali lub inne czynniki.⁶ Dlatego przewaga komparatywna ma charakter dynamiczny i może ewoluować wraz z rozwojem gospodarczym kraju. W efekcie oznacza to, że względne przewagi państw zmieniają się w czasie z powodu rozprzestrzeniania się wiedzy, transferu technologii lub akumulacji czynników produkcji.

Pomimo że z czasem pojawiły się kolejne teorie handlu, teoria przewag komparatywnych jest nadal aktualna jako proste wyjaśnienie wyników handlu międzynarodowego danego kraju.⁷ Tzw. nowa teoria handlu dodała do teorii handlu założenia dotyczące ekonomii skali, zróżnicowania produktów i konkurencji niedoskonałej. Krótko mówiąc, poprzez rosnące zyski osiągnięte z dużej skali produkcji, towary handlowe zyskują na dużej produkcji, co ułatwia ich sprzedaż za granicę po konkurencyjnych cenach.⁸ Teoria grawitacji dodaje również kontekst przestrzenny wskazując, że położenie geograficzne wpływa na wielkość handlu, a czynnik odległości ogranicza handel. Niemniej jednak to, ile kraje zyskują, zależy głównie od charakteru przewagi komparatywnej, która jest związana z produktywnością na poziomie sektora - branży. Kraje produkują i eksportują szeroką gamę towarów, które różnią się znacznie pod względem cech i jakości. Dlatego jeśli jakiś kraj odnosi sukcesy i osiąga wysokie wyniki w eksporcie niektórych z tych towarów, to najprawdopodobniej wynika to z jego przewagi komparatywnej w ich produkcji.

⁴ International Economics - Theory and Policy, str.53, Dostępne na:

<https://open.umn.edu/opentextbooks/textbooks/international-economics-theory-and-policy>

⁵ Daniels J.D., Radebaugh L.H., (1994), *International business Environments and Operations*, 7th edition, Addison-Wesley Publishing Company, str.170-171

⁶ Appleyard D., Field A., (2014), *International Economics*, 8th edition, McGraw-Hill/Irwin, str.58

⁷ Fernandez-Nunez T., Marquez M.A., (2014), *The dynamics of trade composition: Do trade-type interdependencies matter?*, *The Journal of International Trade & Economic Development*, Taylor & Francis Journals, vol. 23(5), strony 710-734, str.3

⁸ Rutherford D., (2007)··· str.209

Ricardiański model handlu – przykład

Poniższy przykład pokazuje, jak działa teoria przewagi komparatywnej w fikcyjnej sytuacji handlu międzynarodowego. Załóżmy, że Czechy i Polska produkują obecnie piwo i jabłka. Obywatele konsumują własne produkty krajowe. W Polsce do wyprodukowania 1 butelki piwa lub 2 kg jabłek potrzeba 1 godziny pracy. W Czechach do wyprodukowania 4 butelek piwa lub 3 kg jabłek potrzeba 1 godziny pracy. Tabela pokazuje wydajność każdego narodu w produkcji piwa i jabłek (wydajność pracy).

Tabela 1. Wydajność produkcji piwa i jabłek w Czechach i Polsce.

	Piwo	Jabłka
Czechy	4	3
Polska	1	2

Źródło: Opracowanie własne

Wyraźnie widać, że produktywność pracowników w Czechach jest wyższa niż robotników polskich, gdyż w ciągu 1 godziny są w stanie wyprodukować więcej piwa i więcej jabłek (Tab. 1). Można powiedzieć, że w Czechach 1 butelka piwa jest tańsza, bo kosztuje 0,25 roboczogodziny w porównaniu do Polski, gdzie 1 butelka piwa kosztuje 1 roboczogodzinę. Podobnie 1 kg jabłek jest tańszy w Czechach przy cenie 0,33 roboczogodziny niż w Polsce, gdzie koszt to 0,5 roboczogodziny.

Jest więc oczywiste, że Czechy mają absolutną przewagę w produkcji piwa i jabłek (Tab.2). Oba te produkty są po prostu tańsze w produkcji w Czechach niż w Polsce (przy założeniu równych kosztów pracy). W tej sytuacji pojawia się pytanie, czy Czesi zdecydują się na produkcję obu produktów w kraju, czy też nadal mogliby osiągnąć pewne korzyści ze specjalizacji i handlu.

Tabela 2. Koszt produkcji (w roboczogodzinach) jednej butelki piwa i jednego kilograma jabłek w Czechach i Polsce.

	Piwo	Jabłka
Czechy	0,25	0,33
Polska	1	0,5

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3. Maksymalna produkcja piwa lub jabłek w Czechach i Polsce w ramach specjalizacji.

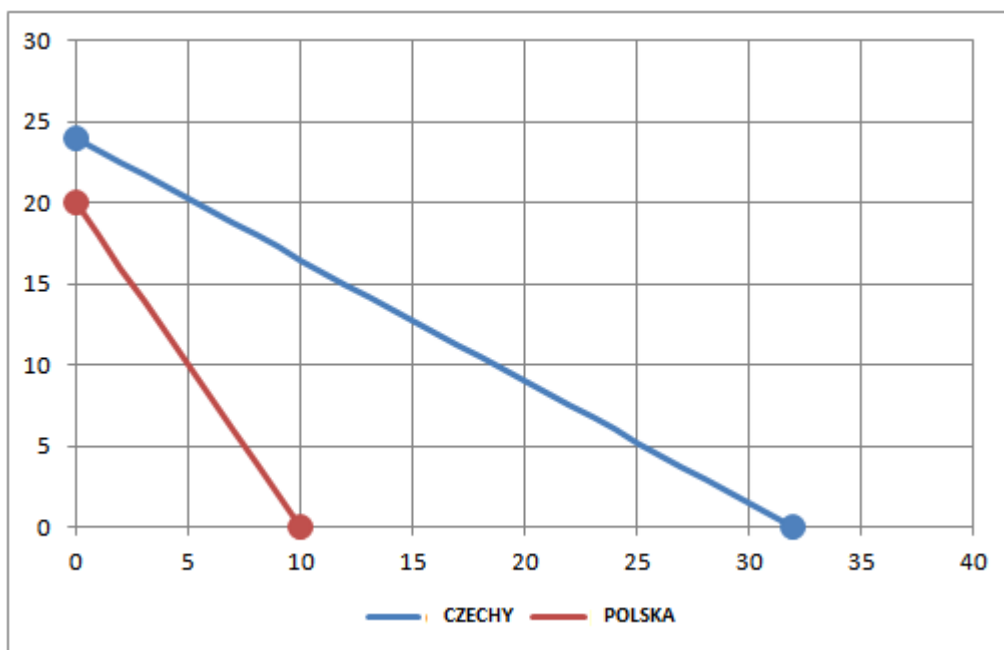
	Wydajność produkcji		Dostępna liczba godzin	Maksymalna produkcja	
	Piwo	Jabłka		Piwo	Jabłka
Czechy	4	3	8	32	24
Polska	1	2	10	10	20

Źródło: Opracowanie własne

Założmy, że Czechy mają 8 godzin zasobu pracy, a Polska 10 godzin pracy. Dzięki posiadanym zasobom Czechy i Polska mogą osiągnąć różne maksymalne wyniki produkcyjne (tab. 3).

Wyniki wszystkich możliwych wyników produkcyjnych przedstawiono na wykresie (rys.1). Chociaż Czechy mają mniej zasobów (8 roboczogodzin) niż Polska (10 roboczogodzin), Czechy są w stanie wyprodukować więcej piwa czy jabłek niż Polska. Dzieje się tak, ponieważ Czechy mają wyższą produktywność (absolutna przewaga).

Rysunek 1. Dostępne kombinacje produkcji piwa i jabłek w Czechach i Polsce.

Źródło: Opracowanie własne

Założmy, że początkowo oba kraje produkowały pewną ilość każdego produktu. Czechy produkowały 20 butelek piwa i 9 kg jabłek. Polska produkowała 5 butelek piwa i 10 kg jabłek. Całkowita produkcja wyniosła 25 butelek piwa i 19 kg jabłek. (Tab.3) Teraz każdy kraj decyduje się na specjalizację w produkcji tylko jednego produktu. Patrząc na koszty produkcji widać wyraźnie, że w Czechach piwo jest relatywnie tańsze w produkcji niż jabłka. To przewaga komparatywna Czech. Inaczej sytuacja wygląda w Polsce, gdzie produkcja jabłek jest relatywnie tańsza niż piwa (Tab.2). Jest to więc przewaga komparatywna Polski. Dlatego wydaje się oczywiste, że Czechy zdecydują się na produkcję piwa, a Polska na produkcję jabłek.

Tabela 3. Początkowa produkcja piwa i jabłek w Czechach i Polsce

	Piwo	Jabłka
Czechy	20	9
Polska	5	10
Razem	25	19

Źródło: Opracowanie własne

Po specjalizacji wzrasta łączna produkcja piwa i jabłek (Tab.4). W sumie jest 32 buteleki piwa w porównaniu do 25 wcześniej i 20 kg jabłek w porównaniu do 19 kg wcześniej. Pytanie brzmi, jak wymieniać towary między krajami, aby zaspokoić ich wewnętrzny popyt. Gdyby Czechy chciały mieć 20 butelek piwa, a Polska 10 kg jabłek, to nadwyżkę produkcji można by sprzedać. Przy takim założeniu nadwyżka produkcji piwa w Czechach ($32 - 20 = 12$) może zostać zamieniona na jabłka. Podobnie w Polsce nadwyżkę produkcji jabłek ($20 - 10 = 10$) można wymienić na piwo. W efekcie Czechy mogą eksportować do Polski do 12 butelek piwa, a Polska do 10 kg jabłek (Tab. 5).

Tabela 4. Produkcja piwa i jabłek w Czechach i Polsce po specjalizacji .

	Piwo	Jabłka
Czechy	32	0
Polska	0	20
Razem	32	20

Źródło: Opracowanie własne

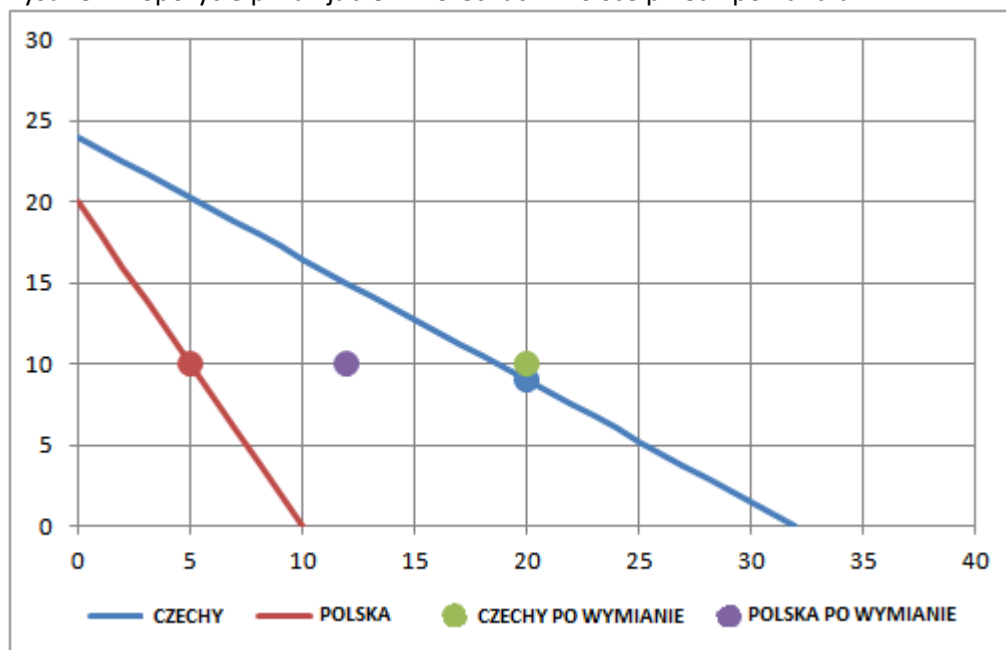
Ostatecznie pozostaje kwestią negocjacji ile butelek piwa Czechy wyślą do Polski w zamian za 10 kg jabłek. Przykładowo Czechy mogą zdecydować się na eksport 12 butelek piwa lub mniej za 10 kg jabłek z Polski. Niemniej na skutek specjalizacji i wymiany międzynarodowej oba kraje są w lepszej sytuacji niż wcześniej. Wielkość konsumpcji w Czechach i Polsce jest teraz wyższa niż byłaby możliwa bez wymiany (rys.2).

Tabela 5. Podaż początkowa, eksport i podaż po wymianie.

	Podaż początkowa		Eksport		Podaż po wymianie	
	Piwo	Jabłka	Piwo	Jabłka	Piwo	Jabłka
Czechy	20	9	12	0	20	10
Polska	5	10	0	10	12	10
Razem	25	19	12	10	32	20

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 2. Spożycie piwa i jabłek w Czechach i Polsce przed i po handlu.

Źródło: Opracowanie własne

Europejski wspólny rynek

Unia Europejska (UE) jest najbardziej rozwiniętym na świecie modelem współpracy i integracji regionalnej. Swobodny przepływ i wymiana towarów była jedną z głównych przyczyn powstania Unii Europejskiej. UE przeszła drogę od unii celnej do jednolitego rynku i strefy euro składającej się z dwudziestu krajów. Kraje europejskie poczyniły stopniowe kroki w celu stworzenia wspólnoty regionalnej, takiej jak strefa wolnego handlu, unia celna, jednolity rynek, wspólna waluta, wspólny obszar paszportowy i wspólna polityka zagraniczna.⁹ Obecnie proces integracji europejskiej zwiększył się do tego stopnia, że gospodarka europejska obejmuje prawie cały kontynent, gdzie dwadzieścia siedem krajów jest obecnie członkami UE. W ramach tego zintegrowanego rynku kilka polityk zostało zharmonizowanych lub przeniesionych na poziom ogólnoeuropejski. Wprowadzenie wspólnej

⁹ Cameron F., (2010), The European Union as a Model for Regional Integration, Council on Foreign Relations, cdn.cfr.org, str.2

Europejskiej polityki konkurencji umożliwiło uczciwą konkurencję między państwami członkowskimi. Biorąc to pod uwagę firmy na rynku Unii Europejskiej mogą konkurować na podstawie swoich rzeczywistych przewag komparatywnych, zamiast być chronionymi przez dyskryminujące bariery handlowe.¹⁰

W rzeczywistości UE posiada jeden z najsilniejszych systemów polityki konkurencji na świecie. Celem polityki konkurencji UE jest zapewnienie prawidłowego funkcjonowania jednolitego rynku. Zasadniczo daje to przedsiębiorstwom możliwość konkurowania na równych warunkach na rynkach wszystkich państw członkowskich. Europejskie reguły konkurencji zostały ustanowione przede wszystkim w celu ochrony konkurencji, zapobiegania zakłóceniom na rynku i zapewnienia uczciwości uczestnikom rynku. Ramy służą temu, aby rządy i przedsiębiorstwa przestrzegały unijnych przepisów dotyczących uczciwej konkurencji zapewniając jednocześnie wystarczającą przestrzeń dla innowacyjności, ujednoliconych standardów rynku wewnętrznego i rozwoju małych przedsiębiorstw. Reguły konkurencji UE mają również zastosowanie do porozumień zawartych poza Unią, jeżeli mają skutki na rynku wewnętrznym. Unijne prawo konkurencji dotyczy wszystkich państw członkowskich, a także innych krajów tworzących Europejski Obszar Gospodarczy: Islandii, Lichtensteinu i Norwegii. Powszechna polityka dotyczy również firm spoza UE działających na jednolitym rynku.¹¹

Ustalenie w UE wspólnej polityki handlowej i ceł umożliwia współpracę między narodami. Wspólny rynek UE stanowi jedną przestrzeń gospodarczą, a międzynarodowe umowy handlowe stanowią główną kompetencję zewnętrzną UE.¹² UE pomaga swoim członkom chronić się przed dominującymi siłami gospodarczymi ich zewnętrznych partnerów handlowych i nadal otwiera rynki poza Europą w obliczu rosnącego protekcjonizmu.¹³ Polityka UE w zakresie dostępu do rynku pomaga poprawić warunki, w jakich europejskie przedsiębiorstwa mogą eksportować na cały świat, oraz zapewnić przestrzeganie międzynarodowych zasad handlu przez ich partnerów handlowych. UE egzekwuje swoje prawa zgodnie z przepisami dotyczącymi handlu międzynarodowego i umowami handlowymi UE z krajami partnerskimi. UE wykorzystuje również instrumenty ochrony handlu, aby powstrzymać import sztucznie tanich towarów przed zalaniem rynku UE i nakłada dodatkowe cła importowe, aby zapewnić uczciwą konkurencję. Komisja prowadzi negocjacje z partnerami handlowymi w celu podniesienia standardów własności intelektualnej w krajach spoza UE, ochrony własności intelektualnej przedsiębiorstw z UE oraz zaprzestania handlu podrabianymi towarami i usługami.¹⁴ Raport Latest Trade Barriers Report zawiera przykłady działań wspierających UE w 2019 r. takimi jak¹⁵:

- Eksporterzy wołowiny z Francji, Irlandii i Holandii odzyskali dostęp do Chin, producenci z Irlandii i Chorwacji odzyskali dostęp do Japonii, a holenderscy producenci wieprzowiny mogą eksportować także do Meksyku.
- Polscy producenci mleka w proszku dla niemowląt mogą ponownie eksportować do

¹⁰ Van Hove J., (2010), Variety and quality in intra-European manufacturing trade: the impact of innovation and technological spillovers, *Journal of Economic Policy Reform*, Taylor & Francis Journals, Vol. 13, No. 1, 43 - 59, str. 45

¹¹ Szczepański M., (2019), EU competition policy Key to a fair single market, European Parliamentary Research Service, Dostępne na:

[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_IDA\(2019\)642209](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_IDA(2019)642209), str.1-2

¹² Congressional Research Service, (2019), The European Union: Questions and Answers, Dostępne na: <https://fas.org/sgp/crs/row/RS21372.pdf>, str.2

¹³ EC, Trade Barriers Report, Dostępne na: <https://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=2159>

¹⁴ EC, Enforcement and protection, Dostępne na: <https://ec.europa.eu/trade/policy/policy-making/enforcement-and-protection/>

¹⁵ EC, Trade Barriers Report ...

Egiptu (Sprawdź szczegółowy opis przypadku na stronie KE).¹⁶

- Belgijscy producenci gruszek odzyskali dostęp do rynku meksykańskiego.

Według Francuskiej Rady Analiz Ekonomicznych europejska polityka konkurencji dość skutecznie realizuje swoje obecne cele: promowanie inwestycji, produktywności i siły nabywczej. Wcześniejsze badanie zlecone przez Parlament Europejski wykazało, że polityka antymonopolowa, kontrola łączenia przedsiębiorstw, kontrola pomocy państwa i liberalizacja znacząco przyczyniły się do wzrostu gospodarczego w Europie. Stwierdzono, że skuteczna konkurencja jest siłą napędową wydajnego rynku wewnętrznego, który zapewnia wzrost gospodarczy i tworzenie miejsc pracy.¹⁷ W związku z tym Komisja zdecydowanie popiera swój utrwalony od dawna pogląd, że konkurencyjność ulega poprawie poprzez otwarcie przedsiębiorstw na konkurencję, która musi odbywać się na równych warunkach.¹⁸

Efekty wolnego handlu

Występują argumenty przemawiające za polityką wolnego handlu, a także argumenty przemawiające za stosowaniem różnego rodzaju polityk protekcyjnych. Dowody z wielu krajów sugerują jednak, że bardziej otwarte gospodarki mają wyższy poziom dochodów i szybciej się rozwijają. Dlatego otwartość jest ważna dla wzrostu gospodarczego zarówno w krótkim, jak i długim okresie. W krótkim okresie źródłem dodatkowego popytu jest eksport netto. W dłuższej perspektywie handel jest kanałem transferu wiedzy i specjalizacji zgodnie z przewagą komparatywną, co poprawia alokację zasobów i wspiera z czasem wyższy wzrost gospodarczy i dobrobyt.¹⁹

Jednym z głównych celów UE jest poprawa wyników gospodarczych Europy. Można to osiągnąć poprzez zwiększenie zarówno europejskiej konkurencyjności, jak i współpracy w handlu międzynarodowym. Dowody na wyniki polityki handlowej UE można zaobserwować na europejskim rynku pracy, ponieważ handel międzynarodowy jest ważnym motorem tworzenia miejsc pracy. Według Eurostatu:

- Eksport z UE zapewnia 36 mln miejsc pracy, o dwie trzecie więcej niż w 2000 r. Prawie 14 mln z tych pracowników to kobiety. 1 na 7 miejsc pracy w UE zależy od eksportu.
- Eksport z UE wspiera znaczną część miejsc pracy we wszystkich krajach UE.
- Eksport stwarza szanse dla wszystkich, zarówno wykwalifikowanych, jak i niewykwalifikowanych pracowników.
- Miejsca pracy związane z eksportem są średnio lepiej płatne.
- Dzięki jednolitemu rynkowi UE jedna piąta miejsc pracy wspieranych przez eksport znajduje się w innym państwie członkowskim niż państwo eksportujące.²⁰

Niektórzy kwestionują korzyści płynące z handlu pomimo obszernej literatury dokumentującej

¹⁶ EC, Success story: Polish baby milk producer gains access to Egyptian market Dostępne na: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2020/june/tradoc_158791.pdf

¹⁷ Jean S., Perrot A., Philippon T., Competition and trade: Which policies for Europe?, Dostępne na: https://www.cairn-int.info/article-E_NCAE_051_0001--competition-and-trade-which-policies.htm

¹⁸ Szczepański M., (2019) ... str.30-31

¹⁹ Hoekman B., (2015), Trade and growth - end of an era? [in:] The Global Trade Slowdown: A New Normal? A VoxEU.org eBook, Centre for Economic Policy Research, CEPR Press, London, www.cepr.org, str.6

²⁰ EC, Trade means jobs, Dostępne na: <https://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/trade-and-jobs/>

związek między wzrostem gospodarczym a otwartością na handel.²¹ Dzieje się tak, ponieważ otwarcie jakiegokolwiek gospodarki tworzy zarówno zwycięzców, jak i przegranych. Na przykład po rozszerzeniu UE o kraje Europy Wschodniej, niektóre kraje Europy Zachodniej o wysokich płacach doświadczyły wzrostu bezrobocia wśród pracowników o niższych kwalifikacjach.²² „Polski hydraulik” stał się wręcz ikonicznym przykładem taniej siły roboczej, która mogłaby przyczynić się do obniżenia standardów socjalnych w Niemczech, a nawet przyjechać i ukraść francuskie miejsca pracy.²³ Jednocześnie kraje Europy Wschodniej z jednej strony obawiały się, że staną się jedynie przedłużeniem rynku dla gospodarek zachodnich, a z drugiej że zostaną wykupione przez bogatsze narody. Faktycznie w 2004 r., po wejściu do UE, Polska doświadczyła wzrostu inflacji spowodowanego zwiększonym popytem na dobra konsumpcyjne z krajów zachodnich (tab. 6).

Jednym z głównych argumentów przeciwko wolnemu handlowi jest to, że korzyści i problemy związane z handlem rozkładają się nierównomiernie wśród obywateli i między branżami. Na przykład jednym z powodów Brexitu była słaba ocena unijnej polityki handlowej wśród obywateli brytyjskich. UE chroni sektory odzieży i innych pracochłonnych towarów, które są produkowane w niektórych południowych i wschodnich krajach UE. Wielka Brytania opowiadała się za mniej ochronną polityką handlową co dałoby korzyści dla konsumentów, ale została przegłosowana przez innych członków UE.²⁴ Dlatego też, jeśli nie ma powszechnego przekonania, że zyski i koszty z handlu są dzielone sprawiedliwie, trudno jest utrzymać konsensus społeczny w sprawie liberalnej polityki handlowej.²⁵

Tabela 6. Wskaźnik cen konsumpcyjnych oraz wskaźnik cen żywności i napojów bezalkoholowych w Polsce 2003 - 2006

Rok	2003	2004	2005	2006
Wskaźnik cen konsumpcyjnych	0,8%	3,5%	2,1%	1,0%
Wskaźnik cen żywności i napojów bezalkoholowych	-1,0%	6,3%	2,1%	0,6%

Źródło: Główny Urząd Statystyczny GUS, www.stat.gov.pl

Inny problem pojawia się, gdy partnerzy handlowi nie postępują w sposób uczciwy. W 2013 r. rozpoczęto negocjacje w sprawie Transatlantyckiego Partnerstwa Handlowo-Inwestycyjnego (TTIP) między UE a USA, które zamknięto bez zakończenia pod koniec 2016 r. Pomimo potencjalnych korzyści dla milionów konsumentów dzięki ułatwieniu warunków handlu poprzez usunięcie barier technicznych i pozataryfowych oraz harmonizację przepisów i norm prawnych, TTIP od dawna było kwestionowane przez lobbystów z sektora organizacji pozarządowych. Chociaż TTIP było proponowaną umową o wolnym handlu redukującą regulacyjne bariery w handlu, negocjacje TTIP były krytykowane głównie za to, że wykraczały daleko poza standardowe porozumienia handlowe. Proponowana umowa TTIP wywołała szeroko zakrojoną debatę publiczną na temat jej potencjalnego wpływu na obywateli, konsumentów i przedsiębiorstwa, w tym potencjalnego ryzyka zanieczyszczenia organizmami zmodyfikowanymi genetycznie, narażenia na toksyczne chemikalia oraz wprowadzenie niższych

²¹ Lind N., Ramondo N., (2019), The Economics of Innovation, Knowledge Diffusion, and Globalization, Oxford Research Encyclopedia of Economics and Finance, str.2

²² Zeddies G., (2013), Skill Content of Intra-European Trade Flows, European Journal of Comparative Economics, Cattaneo University (LIUC), vol. 10(1), strony 81-107, str.99

²³ Czech Radio, (2005), Polish plumber and nurse feature in ads countering perception of cheap labour from East, 07/29/2005, Dostępne na: <https://english.radio.cz/polish-plumber-and-nurse-feature-ads-countering-perception-cheap-labour-east-8629252>

²⁴ Baldwin R., Collier P., Venables A., (2017), Post-Brexit trade and development policy, Policy Insight No.88, CEPR, Available at: https://cepr.org/sites/default/files/policy_insights/PolicyInsight88.pdf str.2

²⁵ Baldwin R., Collier P., Venables A., (2017)···, str.6

amerykańskich standardów dla określonych produktów lub braku przejrzystości rozmów.²⁶ Wreszcie, po tym, jak Stany Zjednoczone wycofały się z porozumienia paryskiego w sprawie zmian klimatu, a dotychczasowe wysiłki wykazały trudności w negocjowaniu wzajemnie akceptowalnych zobowiązań w obszarach określonych jako priorytetowe przez Unię, negocjacje zostały anulowane przez UE.²⁷

Analiza handlu międzynarodowego

Badanie międzynarodowych przepływów handlowych pomaga odkryć efekty współpracy gospodarczej i konkurencji. Istnieją różne sposoby przeprowadzania analizy handlu. Na początek można zacząć od opisu ogólnego, takiego jak wielkość handlu i główni partnerzy handlowi. Analizę można przeprowadzić w ujęciu bezwzględnym i względnym (struktura procentowa). Następnie analizę można skierować na handel dwustronny pomiędzy wybranymi krajami (np. czołowymi partnerami handlowymi).

Ważne jest, aby opisać zarówno obecną i odnieść ją do przeszłości. Aby analizować trendy, należy sprawdzać dane w dłuższym okresie czasu (co najmniej trzy lata). Aby dowiedzieć się, czy handel sprzyja konkurencji gospodarczej i współpracy, należy oszacować bilans handlowy (eksport minus import) za ostatni rok lub więcej lat i obliczyć jego skumulowaną sumę (z kilku okresów).

Niektóre sugestie jak przeprowadzić analizę handlu w celu zbadania konkurencji i współpracy w UE przedstawiono w Tabeli 7.

Tabela 7. Dowody na ekonomiczne skutki konkurencji i współpracy

	Konkurencja	Współpraca
Handel wewnątrz UE	Jaki jest bilans handlowy (eksport-import) dla dowolnego kraju w Europie? Czy kraj zyskuje czy traci ekonomicznie? Jak zmienił się jego bilans handlowy w ciągu ostatnich 3-5 lat?	Eksport i import w UE: wpływ na zatrudnienie i dochody
Handel poza UE	Eksport UE na świat: wpływ na zatrudnienie i dochody	Jak członkostwo w UE pomaga w rozwoju handlu w jakimkolwiek kraju? Czy kraj zyskuje czy traci ekonomicznie? Jak zmienił się jego bilans handlowy w ciągu ostatnich 3-5 lat?

Źródło: Opracowanie własne

Aby ocenić, w jakim stopniu dany kraj jest zaangażowany w handel międzynarodowy lub na ile otwarta jest jego gospodarka, można posłużyć się miernikiem, który oblicza się jako iloraz wartości eksportu (lub sumy eksportu i importu) do PKB. Ta miara jest prosta i łatwa do obliczenia, ale nie jest idealna. Na przykład nie nadaje się do porównywania małych i dużych gospodarek, ponieważ im większa jest gospodarka kraju, tym mniejszy jest jego handel jako procent PKB.

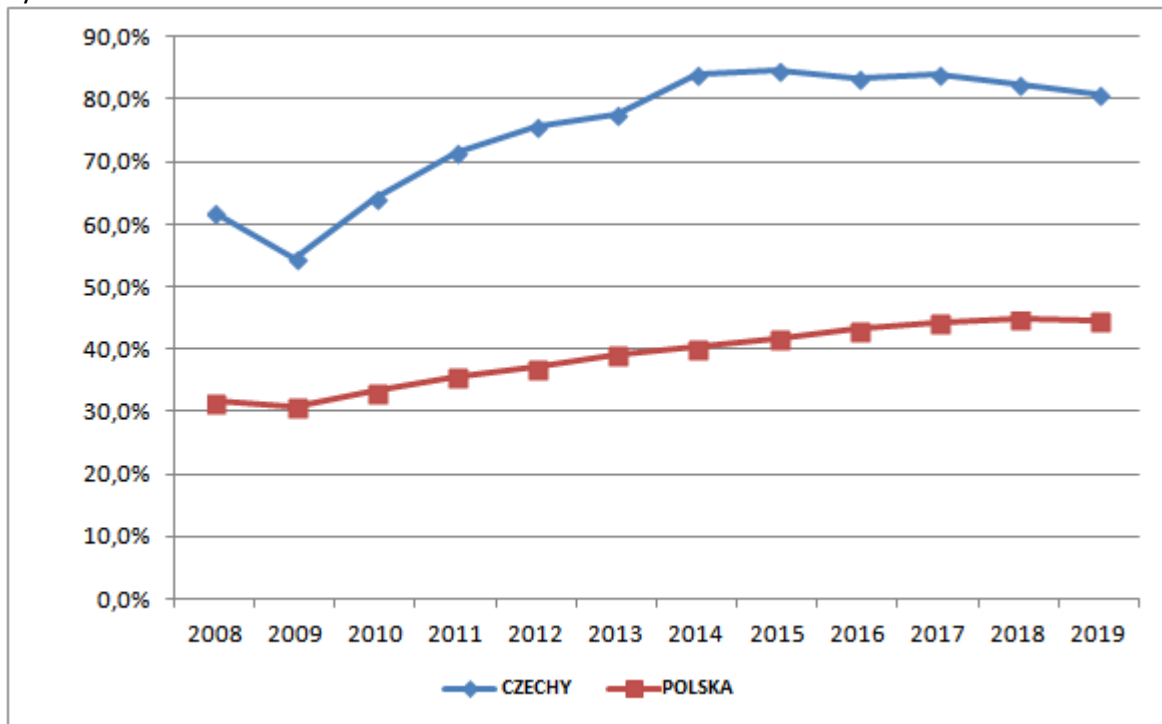
Na przykład ogólne efekty wymiany handlowej można przedstawić za pomocą rzeczywistych

²⁶ Ghidui I.A., (2020), Contemporary patterns of transatlantic trade cooperation in a post-Brexit European Union (dis)order, CES Working Papers, Centre for European Studies, Alexandru Ioan Cuza University, vol. 11(4), strony 302-319, str.303

²⁷ Council of the European Union, (2019), Council decision of 15 April 2019, Dostępne na: <https://www.consilium.europa.eu/media/39180/st06052-en19.pdf>

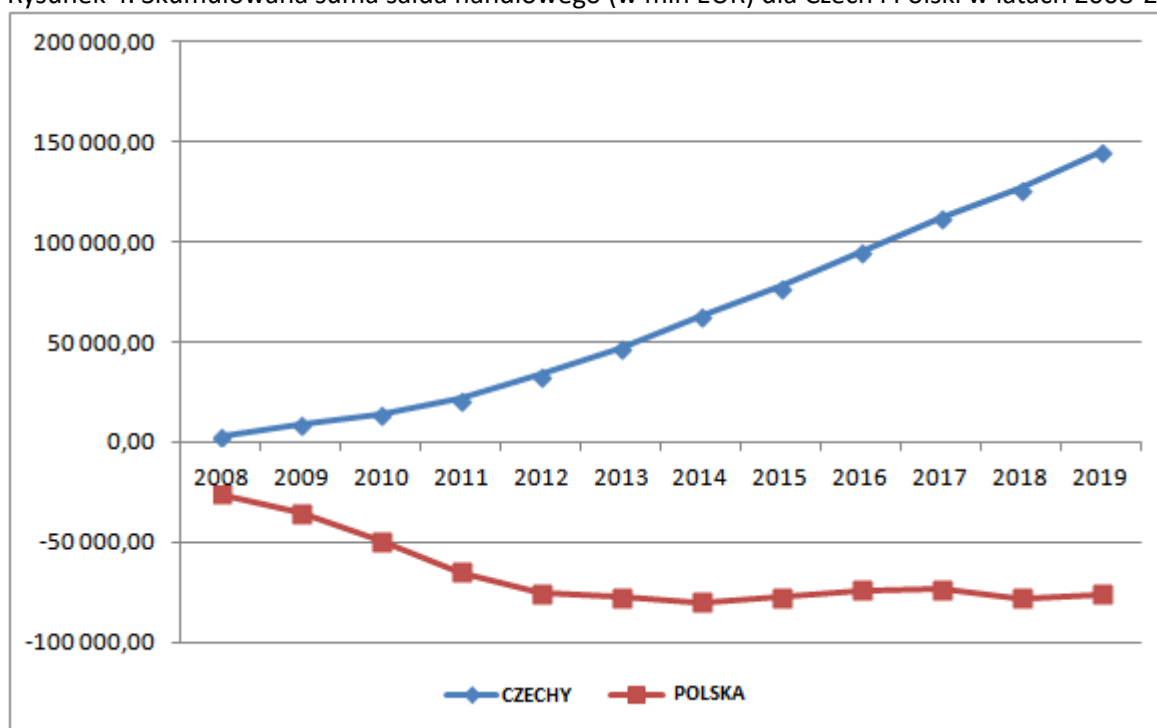
danych w przykładzie Czech i Polski. Po pierwsze, pod względem otwartości Czechy są bardziej zorientowane na handel niż Polska. W 2019 r. poziom otwartości Czech (eksport/PKB) wyniósł 80,7% w porównaniu do 44,6% w Polsce (rys.3). Następnie ogólny efekt handlowy jest widoczny po obliczeniu skumulowanej sumy bilansu handlowego Czech i Polski w latach 2008-2019. Podczas gdy Polska zmagają się z ujemnym bilansem handlowym, handel międzynarodowy stał się czynnikiem sukcesu dla czeskiej gospodarki, która czerpie zyski oparte o dodatnie saldo wymiany handlowej w sposób systematyczny (rys.4).

Rysunek 3. Otwartość handlowa w Czechach i Polsce w latach 2008-2019

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Eurostat.

Rysunek 4. Skumulowana suma salda handlowego (w mln EUR) dla Czech i Polski w latach 2008-2019

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Eurostat.

Dodatkowe ćwiczenie

Dowiedz się, jaki jest poziom otwartości (0-100%) i udział eksportu dla jednego lub więcej czołowych partnerów handlowych (0-100%) teraz i w przeszłości (im dłuższy okres, tym bardziej wyraźne wyniki, zalecane aby stosować okres co najmniej 3 lub 5 lat). Zilustruj dane dla różnych krajów UE za pomocą wykresu (typu XY): przeszłość i teraźniejszość. Aby pobrać dane dla wszystkich krajów UE, sprawdź następujące zasoby:

- GDP from Gross domestic product at market prices, Dostępne na:
<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00001/default/table?lang=en>

- Trade balance, Exports, Imports from International trade by reporting country in total 2013-2019, Dostępne na:
<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tet00002/default/table?lang=en>

Porównaj i omów wyniki. Czy możesz zidentyfikować wzorce wewnątrzunijnych przepływów handlowych? Jeśli tak, czy możesz to wyjaśnić, odwołując się do cech kraju, takich jak wielkość, bogactwo, podobieństwa kulturowe itp.?

Sprawdź bilans handlowy dla wybranych krajów. Jak się zmienił w wybranym okresie?

Wskazówki do kolejnych zajęć

Istnieje możliwość rozszerzenia materiału na zajęcia o następujące zagadnienia:

- przeniesienie uwagi z handlu ogółem na oddzielnie analizę towarów lub usług oraz ich rodzaje.

- Aktualizacja danych w celu zbadania skutków obecnych okoliczności wywołanych przez Covid-19/COVID.

- Identyfikowanie wzorców handlowych w UE.

Analizując przepływy handlowe ogółem można przeoczyć kilka interesujących cech. Dlatego warto przyrzeć się takim szczegółom jak handel towarami vs handel usługami lub różnymi grupami produkcyjnymi.

Epidemia CovidOViD-19 miała niezwykle negatywny wpływ na gospodarkę i handel UE. Jednak analiza obecnej sytuacji jest obecnie bardzo ograniczona, ponieważ publicznie dostępne dane są opóźnione (zwykle o rok lub dłużej). Niemniej jednak, ponieważ dostęp do danych ekonomicznych zwiększa się wraz z upływem czasu, w scenariuszu lekcji można również uwzględnić obecne okoliczności w latach 2020/2021.

Można zaobserwować, że istnieją pewne trendy w handlu wewnątrzunijnym. Poszukiwanie wzorców handlowych za pomocą statystyk może być ćwiczeniem stymulującym intelektualnie. Oto kilka przykładów wzorców handlowych UE:

- Zdecydowana większość handlu wschodnioeuropejskiego odbywa się z Europą Zachodnią. Jednak dla Europy Zachodniej Europa Wschodnia jest nadal pomniejszym partnerem handlowym.
- UE dominuje w handlu z Grecją i Portugalią pomimo ich długiego członkostwa w UE.

Słowniczek

- Przewaga bezwzględna i komparatywna – Przewaga bezwzględna i komparatywna stanowi podstawowe wyjaśnienie handlu między krajami. Kiedy kraj ma najlepszą technologię produkcji dobra, ma absolutną przewagę w produkcji tego dobra. Kiedy jakiś kraj produkuje niektóre dobra w najlepszy sposób w porównaniu z tym, jak dobrze wytwarza inne dobra, wówczas ma przewagę komparatywną w wytwarzaniu tych dóbr.
- Konkurencja - Konkurencja może być rozumiana jako indywidualna działalność, której celem jest indywidualne osiągnięcie we współzawodnictwie.
- Współpraca – Współpracę lub kooperację można rozumieć jako wspólną produkcję (działalność) lub konsumpcję przez grupę ludzi dla ich obopólnych korzyści.
- Unia Europejska - UE stanowi wspólny rynek, który jest czymś więcej niż tylko unią celną. Jednolity rynek ustanawia UE jako jedną przestrzeń gospodarczą, a międzynarodowe umowy handlowe stanowią główną kompetencję zewnętrzną UE.
- Eksport - Towar opuszczający terytorium państwa.
- Import - Towary, które powiększają stan zasobów materialnych kraju po przybyciu na jego obszar.
- Handel międzynarodowy — handel międzynarodowy polega na kupowaniu, sprzedawaniu lub wymianie towarów i usług ponad granicami państwowymi. Dodatkową formą handlu międzynarodowego są bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ), np. poprzez przejęcie kontroli właścicielskiej nad firmą w innym kraju.
- Otwartość – Otwartość gospodarcza pokazuje, w jakim stopniu dany kraj jest zaangażowany w handel międzynarodowy lub innymi słowy, jak bardzo jego gospodarka jest otwarta. Miara ta opiera się na stosunku wartości eksportu (lub sumy eksportu i importu) do PKB.
- Model ricardiański — model ricardiański wyjaśnia, w jaki sposób technologia kraju (produktywność) wpływa na jego strukturę handlową. Ricardo pokazał, że kraje mogą czerpać korzyści z handlu międzynarodowego bez konieczności stosowania ceł, a wolny handel między krajami przynosi korzyści wszystkim partnerom handlowym.
- Sytuacja win-win, w której wszyscy wygrywają — sytuacja, w której wszyscy wygrywają to taka, która przynosi korzyści dla wszystkich zaangażowanych osób. Na przykład zwolennicy globalizacji twierdzą, że jest to propozycja korzystna dla bogatych i biednych.²⁸

²⁸ win-win [in:] Cambridge Dictionary Online, Dostępne na:
<https://dictionary.cambridge.org/pl/dictionary/english/win-win>

Referencje

1. Appleyard D., Field A., (2014), International Economics, 8th edition , McGraw-Hill/Irwin
2. Baldwin R., Collier P., Venables A., (2017), Post-Brexit trade and development policy, Policy Insight No.88, CEPR, Dostępne na: https://cepr.org/sites/default/files/policy_insights/PolicyInsight88.pdf
3. Cameron F., (2010), The European Union as a Model for Regional Integration, Council on Foreign Relations, cdn.cfr.org
4. Congressional Research Service, (2019), The European Union: Questions and Answers, Dostępne na: <https://fas.org/sgp/crs/row/RS21372.pdf>
5. Council of the European Union , (2019), Council decision of 15 April 2019, Dostępne na: <https://www.consilium.europa.eu/media/39180/st06052-en19.pdf>
6. Czech Radio, (2005), Polish plumber and nurse feature in ads countering perception of cheap labour from East, web page, 07/29/2005, Dostępne na: <https://english.radio.cz/polish-plumber-and-nurse-feature-ads-countering-perception-cheap-labour-east-8629252>
7. Daniels J.D., Radebaugh L.H., (1994), International business Environments and Operations, 7th edition, Addison-Wesley Publishing Company
8. EC, Enforcement and protection, Dostępne na: <https://ec.europa.eu/trade/policy/policy-making/enforcement-and-protection/>
9. EC, Trade Barriers Report, Dostępne na: <https://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=2159>
10. EC, Trade means jobs, web page, Dostępne na: <https://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/trade-and-jobs/>
11. Fernandez-Nunez T., Marquez M.A., (2014), The dynamics of trade composition: Do trade-type interdependencies matter?, The Journal of International Trade & Economic Development, Taylor & Francis Journals, vol. 23(5), pages 710-734
12. Ghidui I.A., (2020), Contemporary patterns of transatlantic trade cooperation in a postBrexit European Union (dis)order, CES Working Papers, Centre for European Studies, Alexandru Ioan Cuza University, vol. 11(4), pages 302-319,
13. GUS, www.stat.gov.pl
14. Hoekman B., (2015), Trade and growth – end of an era? [in:] The Global Trade Slowdown: A New Normal? A VoxEU.org eBook, Centre for Economic Policy Research, CEPR Press, London, www.cepr.org, p.6
15. Horwitz S., Economics as the Study of Peaceful Human Cooperation and Progress, Speech, Dostępne na: <https://www.econlib.org/economics-as-the-study-of-peaceful-human-cooperation-and-progress/>
16. International Economics - Theory and Policy, Dostępne na: <https://open.umn.edu/opentextbooks/textbooks/international-economics-theory-and-policy>
17. Jean S., Perrot A., Philippon T., Competition and trade: Which policies for Europe?, Dostępne na: https://www.cairn-int.info/article-E_NCAE_051_0001--competition-and-trade-whichpolicies.htm
18. Lind N., Ramondo N., (2019), The Economics of Innovation, Knowledge Diffusion, and Globalization, Oxford Research Encyclopedia of Economics and Finance
19. Rutherford, D. (2007), Economics: The Key Concepts, Routledge, New York.

20. Szczepański M., (2019), EU competition policy Key to a fair single market, European Parliamentary Research Service, Dostępne na: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_IDA\(2019\)642209](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_IDA(2019)642209)
21. Taylor T., The Blurry Line Between Competition and Cooperation, Dostępne na: <https://www.econlib.org/library/Columns/y2015/Taylorcompetition.html>
22. Van Hove J., (2010), Variety and quality in intra-European manufacturing trade: the impact of innovation and technological spillovers, Journal of Economic Policy Reform, Taylor & Francis Journals, Vol. 13, No. 1, 43–59
23. Zeddies G., (2013), Skill Content of Intra-European Trade Flows, European Journal of Comparative Economics, Cattaneo University (LIUC), vol. 10(1), pages 81-107

3. Materiały szkoleniowe

Analiza wzorców handlowych UE

Nazwa działania	Analiza wzorców handlowych UE
Przeгляд	<p>Celem lekcji jest wprowadzenie uczniów w ekonomiczną problematykę handlu międzynarodowego w kontekście europejskiej współpracy i konkurencji. Lekcja opiera się na bezpłatnych zasobach udostępnionych przez Eurostat. Studenci w różny sposób analizują stan handlu UE oraz zmiany zachodzące w wybranym przez siebie okresie.</p> <p>Jest to nauka wiedzy połączona z rozwojem umiejętności analitycznych. Scenariusz uczenia się umożliwia budowanie umiejętności krytycznego myślenia uczniów, umiejętności komunikacyjne i wykorzystanie zasobów ICT.</p>
Cele	Celem jest przedstawienie koncepcji współpracy europejskiej i konkurencji w ekonomii. Ten scenariusz lekcji powinien przybliżyć sytuację, która odzwierciedla złożoność gospodarki w świecie rzeczywistym.
Materiały i pomoce edukacyjne	Komputery z dostępem do Internetu i najlepiej z oprogramowaniem do arkuszy kalkulacyjnych (Ms Excel)
Czas	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prezentacja nauczycieli: 90 min 2. Analiza indywidualna studentów: 60 min 3. Prezentacja uczniów: 30 min 4. Dyskusja: 30 min 5. Opis wniosków: 30 min
Wymagania wstępne	Potrzebna wiedza z ekonomii zależy od planowanej analizy. Na poziomie podstawowym wymagane jest zrozumienie podstawowych pojęć ekonomicznych, takich jak PKB, eksport i import.
Ograniczenia	Na potrzeby warsztatów zastosowano prostą analizę handlu ilustrującą zagadnienia współpracy i konkurencji. Jednak handel międzynarodowy jest zagadnieniem zaawansowanym w dziedzinie ekonomii, którego zrozumienie wymaga znacznej ilości czasu i wysiłku. Analiza ta ma ograniczony zakres, zarówno teoretyczny, jak i analityczny. Analiza skupia się wyłącznie na bilansie handlowym (eksport i import) i nie obejmuje badania bilansu płatniczego ani wpływu kursu walutowego. Dlatego lekcję należy traktować jedynie jako wprowadzenie do tematu.
Wielkość grupy	10-15
Instrukcje dla prowadzących	<ol style="list-style-type: none"> 1. Na wstępie należy przedstawić ogólną teorię handlu oraz pozycję gospodarczą UE na świecie. 2. Studenci powinni indywidualnie przeanalizować handel w wybranych przez siebie krajach korzystając z zasobów Eurostatu i przedstawić opis swojej pracy. Są proszeni o zbadanie eksportu, importu, 1-5 głównych partnerów handlowych i bilansu handlowego. 3. Studenci mogą również indywidualnie analizować wzorce

	handlowe (zmiany w dłuższym okresie czasu np. 5-10 lat lub pomiędzy wybranymi krajami). 4. Po zidentyfikowaniu i przeanalizowaniu różnych wzorców handlowych uczniowie powinni przedstawić swoje wyniki. Następnie powinni przedyskutować, czy przedstawione wyniki stanowią potwierdzenie współpracy gospodarczej i/lub konkurencji w UE.
Podsumowanie i ocena	Po dyskusji studenci powinni spisać swoją opinię (do 500 słów). Powinni odpowiedzieć, czego się nauczyli i czy po warsztatach zmieniła się ich opinia na temat korzyści płynących z handlu międzynarodowego i jego ekonomicznych skutków dla współpracy i konkurencji.
Wskazówki dla prowadzących	Podobnie jak wiele ważnych tematów związanych z ekonomią i polityką, temat współpracy gospodarczej i konkurencji w kontekście handlu międzynarodowego może budzić kontrowersje. Trenerzy powinni mieć świadomość, że niektóre osoby mogą mieć swoje zdanie na temat współpracy gospodarczej i konkurencji i/lub emocjonalnie angażować się w dyskusję.
Więcej na http://economic-literacy.eu	

Źródło: Opracowanie własne

Informacje ogólne

Warsztaty powinny być przygotowane głównie w odniesieniu do publikacji: Modele globalizacji w handlu i inwestycjach UE. Jest to internetowa publikacja Eurostatu przedstawiająca podsumowanie najnowszych statystyk Unii Europejskiej (UE) dotyczących ekonomicznych aspektów globalizacji, skupiających się na wzorcach handlu i inwestycji UE. Statystyki dotyczące handlu (takie jak sposób gromadzenia danych) są wyjaśnione w Podręczniku użytkownika dotyczącym statystyk europejskich dotyczących międzynarodowego handlu towarami.²⁹

Zasoby Eurostatu przydatne na warsztatach:

- Globalisation patterns in trade and investment, dostępne na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Globalisation_patterns_in_trade_and_investment_-_introduction
- General information about trade in EU, dostępne na: <https://ec.europa.eu/trade/>
- More EU trade websites, dostępne na: <https://trade.ec.europa.eu/>
- International trade in goods - a statistical picture, dostępne na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=International_trade_in_goods_-_a_statistical_picture

Eurostat zapewnia interaktywną wizualizację danych dotyczących handlu towarami i skutków handlu w UE:

- Trade in 2019, dostępne na: <https://ec.europa.eu/eurostat/news/themes-in-the-spotlight/trade-in-goods-2019>
- Trade in 2018, dostępne na: <https://ec.europa.eu/eurostat/news/themes-in-the-spotlight/trade-in-goods-2018>
- Trade in 2017, dostępne na: <https://ec.europa.eu/eurostat/news/themes-in-the-spotlight/trade-in-goods-2017>

²⁹ User guide on European statistics on international trade in goods 2016 edition, Eurostat, Dostępne na <http://ec.europa.eu/eurostat/>

- Trade in 2016, dostępne na: <https://ec.europa.eu/eurostat/news/themes-in-the-spotlight/trade-in-goods-2016>
- Trade in 2015, dostępne na: <https://ec.europa.eu/eurostat/news/themes-in-the-spotlight/trade-in-goods-2015>
- Trade in 2014, dostępne na: <https://ec.europa.eu/eurostat/news/themes-in-the-spotlight/trade-in-goods-2014>
- Data for International trade by reporting country in total (Trade balance, Exports, Imports) 2013-2019, dostępne na: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tet00002/default/table?lang=en>
- Gross domestic product at market prices, dostępne na: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00001/default/table?lang=en>
- Trade means jobs, Available at: <https://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/trade-and-jobs/>
- Effects of EU Exports On Employment And Income, dostępne na: <https://ec.europa.eu/jrc/en/research-topic/economic-environmental-and-social-effects-of-globalisation/effects-eu-exports-employment-income>

Plan organizacji zajęć

1. Nauczyciel zaczyna od wprowadzenia opartego na wersji długiej.
2. Każdy uczeń sporządza listę elementów charakteryzujących pozycję handlową wybranego kraju.
3. Po przedstawieniu swoich wyników uczniowie wspólnie omówią zalety i wady handlu.
4. Lekcja kończy się debatą na temat współpracy gospodarczej i konkurencji w Unii Europejskiej.
5. Pod koniec lekcji uczniowie powinni być w stanie opisać wpływ gospodarczy handlu w UE. Powinni także być w stanie zidentyfikować kraje, które czerpią największe i najmniejsze korzyści z handlu w UE.
6. Uczniowie odkrywają, w jaki sposób współpraca gospodarcza i konkurencja w UE pomagają ich krajowym gospodarkom rozwijać się w zglobalizowanym świecie. Teacher starts with an introduction based on the long version.

4. Interaktywne uczenie się

Quiz

1	Współpracę można rozumieć jako wspólną produkcję lub działalność dla korzyści. a) wspólnych b) indywidualnych
2	Konkurencja opiera się na... dążeniu do celu. a) grupowym b) indywidualnym
3	Konkurencja i współpraca ... biegunowymi przeciwieństwami. a) są b) nie są
4	W przypadku działania w sposób nieetyczny lub nielegalny konkurencja i współpraca są obie... a) niesprawiedliwe b) usprawiedliwione
5	Rynki są mieszanką konkurencji i współpracy, które ... rozwojowi społecznemu. a) nie służą b) służą
6	Handel międzynarodowy dotyczy kupna, sprzedaży lub wymiany towarów i usług... a) poza granicami państw. b) wewnątrz granic państwowych.
7	Kraje zaangażowane w handel międzynarodowy mogą... w znacznym stopniu ze współpracy. a) zyskać b) stracić
8	Państwo może się bogacić, kiedy kraj ma... bilans handlowy, to jest, gdyby eksport był większy niż import. a) dodatni b) ujemny
9	Dzięki innowacjom i rozprzestrzenianiu się wiedzy handel przyczynia się do ... produktywności. a) ograniczenia b) poprawy
10	Teoria absolutnej przewagi głosi, że pewne kraje mogą wytwarzać niektóre towary wydajniej niż inne, a zatem globalna wydajność może być... poprzez wolny handel. a) podnoszona b) ograniczana

11	<p>Zgodnie z teorią przewagi komparatywnej, nadal występuje globalna efektywność handlu, jeśli kraj specjalizuje się w tych produktach, które może wytwarzać wydajniej niż inne ... przewagi absolutnej.</p> <p>a) z uwzględnieniem b) bez uwzględnienia</p>
12	<p>Handel międzynarodowy jest grą o sumie dodatniej (sytuacja wygrana-wygrana), ponieważ każdy kraj może eksportować towary, w których ma ... względną produktywność, a w zamian otrzymywać towary, które w kraju są ... drogie w produkcji.</p> <p>a) najmniejszą, mniej b) największą, bardziej</p>
13	<p>Sektor gospodarki poprzez ... może zwiększyć swoją produktywność w wyniku uczenia się przez działanie, ekonomii skali lub innych czynników.</p> <p>a) eksport b) import</p>
14	<p>Swobodny przepływ i wymiana towarów była jednym z... powodów powstania Unii Europejskiej.</p> <p>a) mniej ważnych b) głównych</p>
15	<p>Wprowadzenie wspólnej europejskiej polityki konkurencji umożliwiło... konkurencję między państwami członkowskimi.</p> <p>a) uczciwą b) nieuczciwą</p>
16	<p>Firmy na rynku Unii Europejskiej mogą konkurować w oparciu o swoją rzeczywistą przewagę komparatywną ... chronionymi przez dyskryminujące bariery handlowe.</p> <p>a) nie będąc b) będąc</p>
17	<p>Celem polityki konkurencji UE jest zabezpieczenie prawidłowego funkcjonowania</p> <p>a) rynków krajowych b) wspólnego rynku</p>
18	<p>Ustalenie wspólnej polityki handlowej i ceł UE umożliwia ... między narodami.</p> <p>a) współpracę b) konkurencję</p>
19	<p>Jednym z głównych argumentów... wolny handel jest to, że korzyści i problemy związane z handlem rozkładają się nierównomiernie wśród obywateli i między branżami.</p> <p>a) wspierających b) potępiających</p>
20	<p>Aby ocenić, w jakim stopniu jakiegokolwiek ... jest zaangażowane w handel międzynarodowy, można posłużyć się stosunkiem wartości eksportu (lub sumy eksportu i importu) do PKB.</p> <p>a) przedsiębiorstwo b) państwo</p>